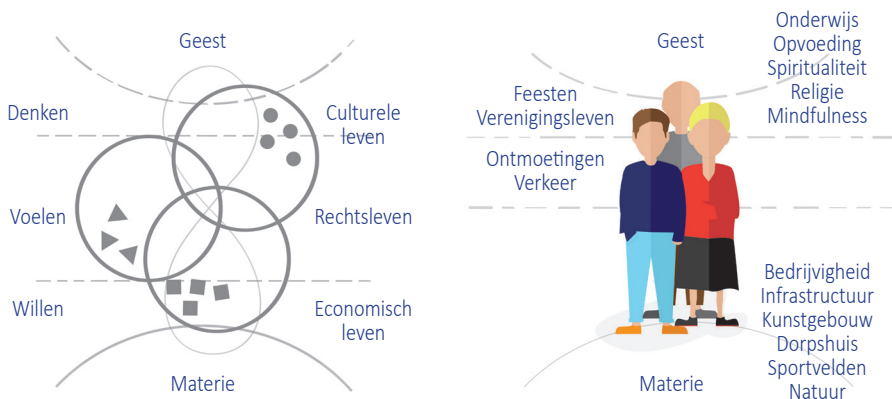

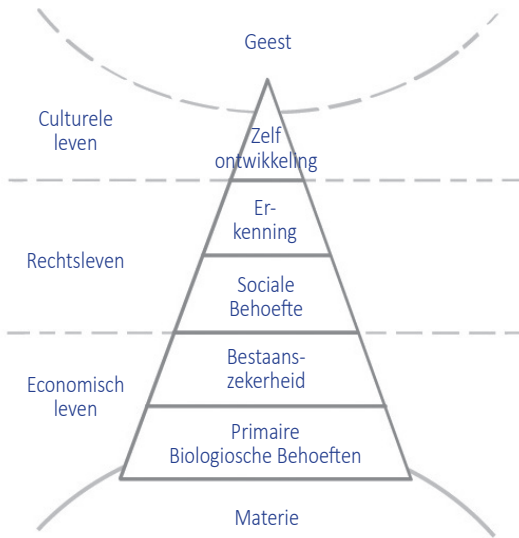
3 - Leefbaarheid

Leefbaarheid wordt als term veel gebruikt; in het dorp, door beleidsmakers, opbouwwerkers en adviseurs. Het begrip verliest betekenis. Daarom is het goed het begrip weer betekenisvol te maken, zodat iedereen weer weet waar het over gaat als deze term in ontmoetingen en nota's wordt gebezigd.

Leefbaarheid gaat over de leefbaarheid voor mensen. De optimale omgeving waarbinnen een levend mens zich kan ontwikkelen, doet recht aan de geestelijke kwaliteit, de ziel en het lichaam van ieder mens. Deze drie kwaliteiten vormen de eerste drie lagen van leefbaarheid die aandacht kunnen krijgen.

Om het begrip leefbaarheid nog verder te karakteriseren, helpt ook de *Behoeftenpiramide* van Maslow. Daarmee komen nog meer onderdelen van leefbaarheid naar voren. Dit helpt om in het geheel verschillende aandachtsgebieden te onderscheiden.

Vaak associëren mensen leefbaarheid voornamelijk met de materiële thema's in het dorp: woningbouw, een dorps huis, een kinderspeelplaats en bijvoorbeeld een kunstgrasveld voor de sportvereniging. Leefbaarheid omvat echter veel meer. Immers, wij zijn geen dieren die genoeg nemen met louter de materiële zaken. Mensen hebben anderen nodig om tot wasdom te kunnen komen. Langzaam aan ontstaat meer ruimte voor leefbaarheid in de zin van meer sociale en spirituele zaken zoals mindfulness en yoga.

Leefbaarheid ontstaat wanneer op al deze niveaus aan de behoefte van dorpsbewoners wordt voldaan. Het gaat eerst om algemeen geldende, gemeenschappelijke behoeften, daarna om de meer individuele behoeften. Wanneer dorpsbewoners samen een beeld vormen over wat zij een leefbaar dorp vinden, ontstaat een ideaal toekomstbeeld waar naartoe geleefd kan worden. Zij kunnen dan in alle lagen zaken gaan veranderen zodat het ideaalbeeld van leefbaarheid dichterbij komt. Het gaat erom de juiste voorwaarden te scheppen zodat het ideale toekomstbeeld kan *ontstaan*.

Een ideaal ontwikkelt eigenlijk zichzelf, wij kunnen slechts de voorwaarden scheppen. We kunnen de verschillende lagen van het denk-beeld leefbaarheid beschouwen als de voorwaarden voor een leefbaar dorp. Binnen al die lagen zijn zaken te verbeteren, te vervangen of te vernieuwen. Zo kan leefbaarheid tot ontwikkeling komen.

Het is daarom belangrijk beter te begrijpen dat ontwikkeling een bijzondere vorm van verandering is. Het is als het ware *verandering door contextmanagement*, door het scheppen van voorwaarden. Het is daarom goed het begrip ontwikkeling, in relatie tot de begrippen leefbaarheid en gemeenschap, bondig te karakteriseren.

Vormen van verandering

Ontwikkeling is het soort woord dat overal gebruikt wordt en alles en niets kan betekenen, terwijl het eigenlijk juist een rijke betekenislaag heeft in het kader van gemeenschapsvorming. Ontwikkeling is een manier om iets te veranderen, maar er zijn meer manieren om te veranderen. Het helpt om een aantal andere vormen te omschrijven zodat de overeenkomsten, verschillen en daaruit volgende keuzemogelijkheden duidelijk worden.

Vervangen

Het is mogelijk om te veranderen door te *vervangen*. Bijvoorbeeld het vervangen van een oude steunpilaar in een monumentaal pand door een nieuwe steunpilaar. Of als een stofzuiger niet meer goed zuigt, kan de oude stofzuigerzak worden vervangen door een nieuwe stofzuigerzak. Er verandert niets wezenlijks, het oude is vervangen door een soortgelijke component. Dat kan een goede oplossing zijn als iets niet meer werkt.

Verbeteren

Veranderen kan ook door te *verbeteren*. De oude uitgangspunten blijven behouden, maar worden beter uitgevoerd. Dat is de manier waarop bijvoorbeeld

de katholieke kerk te werk gaat. De huidige paus probeert het oude Bijbelse principe van naastenliefde te optimaliseren in de huidige tijd waarin nieuwe vraagstukken opdoemen.

Vernieuwen

Een andere veranderwijze is *vernieuwen*. Bij vernieuwing of innovatie veranderen de uitgangspunten en principes. Er wordt geen nieuwe steunpilaar of stofzuigerzak geplaatst; het uiteindelijke doel blijft hetzelfde maar de stappen om het doel te bereiken veranderen zodanig dat de oude denkoplossingen op losse schroeven komen te staan. De functie van de monumentale ruimte kan veranderen of het huis wordt schoongehouden door een dweilrobot.

In tijden van transitie veranderen basale principes zozeer dat alle uitgangspunten gaan schuiven en er ruimte ontstaat voor kader doorbrekende initiatieven. Als het gaat om de huidige transitie in het veld van mobiliteit bijvoorbeeld, wordt niet alleen de energiebron van fossiele brandstof vervangen door elektrische energie. Op dit moment is het bezit van een eigen vervoermiddel niet meer het uitgangspunt. Het uitgangspunt is toegang tot mobiliteit. 'Peer-to-peer-carsharing' is een oplossing die daardoor kan ontstaan.

Ontwikkeling

En dan is er die andere vorm van veranderen, *ontwikkeling*. Ontwikkeling is goed te beschrijven met het voorbeeld van een boom. Hoe wordt een boom een boom? Ooit was er alleen een zaadje. In het zaadje van een boom ligt de mogelijkheid besloten om uit te groeien tot een boom. Het is geen boom en er is veel nodig om uit te groeien tot een boom, maar tot wat het zich kan ontwikkelen ligt al in het zaadje besloten. Dit zaadje zal nooit een vogel worden. In het zaadje is een wetmatigheid van de boom werkzaam, het ligt in de natuur van de boom zichzelf tot boom te ontwikkelen. Het helpt niet om het zaadje open te maken en te proberen de boom eruit te trekken. Ontwikkelen vereist dus dat je 'los laat', dat je ruimte geeft en alleen ondersteunt door de juiste

omgeving die ontwikkeling mogelijk maakt te creëren. Loslaten in plaats van 'vastpakken' of beheersen.

In iedere baby ligt al besloten dat het zichzelf kan ontwikkelen tot een gelukkig mens. Binnen welke context kan deze ontwikkeling het beste plaatsvinden? Het geheel aan omgevingsfactoren noodzakelijk voor de ontwikkeling van een mens kan worden samengevat in het begrip 'leefbaarheid'. Ieder mens heeft algemene en particuliere behoeften. Het algemeen belang is het belang dat alle mensen delen.

Zelfontplooiing - zoals hierboven beschreven onderdeel van het geestesleven - is mogelijk in een rechtvaardige gemeenschap. Een gemeenschap kan gedefinieerd worden als een duurzame verbinding van individuen met het grotere geheel of het algemene belang. Het grotere geheel maakt de ontplooiing van het individu mogelijk.

Colofon

Mienskip, ideeën voor gemeenschapsvorming in de 21e eeuw

Uitgegeven in eigen beheer door:

© 2017 Stichting Doarpswurk
Buorren 28
9012 DH Raerd
Fryslân

Telefoon 0566-625010
info@doarpswurk.frl
www.doarpswurk.frl

Tekst en ideeën: Jaap Koen Bijma
Redactie: Anne Margriet van Dam
Illustraties: Irene de Jong
Realisatie: Lysbeth Andela

Met dank aan Ida Hylkema en Jan Hendrik Jansen

Drukkerij Van der Eems, Easterein

Mogelijk gemaakt door een bijdrage van:

provinsje fryslân
provincie fryslân